

4. Максетов Қ. Қарақалпақ жыраў баксылары. –Нөкис: «Қарақалпақстан», 1983.

5. Палуаниязов П. История музыкальной культуры Каракалпакстана (1925-1950 гг.). Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата. Исторических наук специальность 07.00.02. – Нукус: 2003.

6. Назайкинский Е. Логика музыкальной композиции. -М.: « » 1982

7. Халимов А. Қарақалпақ халық намалары («Узбекская народная музыка» сериясы). Т.VIII. – Т.: 1959.

РЕЗЮМЕ. Ushbu maqolada bastakor G'.Amaniyozovning qoraqalpoq xalq qo'shiqlari rivojidadagi o'imi va xalq hayoti bilan chambarchas bog'liqligi ko'rib chiqiladi.

РЕЗЮМЕ. В данной статье рассматривается роль композитора Г.Аманиёзова в развитии каракалпакской народной песни и его тесная связь с жизнью народа.

SUMMARY. This article examines the role of the composer G.Amaniyozov in the development of Karakalpak folk songs and his close connection with the life of the people.

TA'LIM SOHASIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI JORIY QILISH – IJTIMOIIY PEDAGOGIK ZARURIYAT SIFATIDA

X.X.Xamzayev – *pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent*

A.Qodiriy nomidagi Jizzax davlat pedagogika universiteti

Tayanch so'zlar: oliy ta'lim, klassik ta'lim, ta'limni raqamlashtirish, elektron ta'lim, masofaviy ta'lim, platforma, sun'iy intellekt, qonunchilik.

Ключевые слова: высшее образование, классическое образование, цифровизация образования, электронное образование, законодательство.

Key words: higher education, classical education, digitization of education, electronic education, legislation.

Bugungi globallashuv jarayonida zamonaviy oliy ta'limning maqsadi kelajakda mutaxassislarni kasbiy faoliyat sohasi bilan bog'liq muayyan bilim va ko'nikma va kompetensiyalarni shakllantirishdir. Raqamli iqtisodiyotning ta'siri ta'lim jarayonlariga raqamli texnologiyalarni joriy etishni talab qiladi.

Klassik an'anaviy ta'lim usullarining ilg'or raqamli usullar bilan uyg'unligi ta'lim samaradorligini maksimal darajada oshirishga imkon beradi, chunki ushbu usul yordamida ta'lim olayotgan bo'lajak mutaxassislar rivojlanayotgan raqamli muhitda talabgor va raqobatbardoshdir. COVID-19 tarqalishining oldini olish maqsadida respublikamiz ta'lim muassasalari, jumladan oliy ta'lim muassasalari ham to'liq onlayn shaklga o'tkazildi. Aytish mumkinki, pandemiya universitetlarda onlayn xizmatlar ulushini ko'paytirdi va o'qituvchilarga qo'yiladigan talablarni tubdan o'zgartirdi.

Ta'limni raqamlashtirish jarayoni masofaviy o'qitish texnologiyalari va elektron ta'limning boshqa elementlarini o'quv jarayonlariga tatbiq etishni anglatadi. Ya'ni, ta'limni raqamlashtirish – bu o'quv jarayonini to'liq qayta ko'rib chiqish, eng ilg'or raqamli texnologiyalarni birlashtirgan jarayondir, xususan, o'qituvchilar va talabalar o'rtasida asosan internet orqali va turli xil raqamli manbalar va boshqa aloqa kanallaridan foydalangan holda o'zaro aloqalarni o'rnatishga imkon beradi.

Bu sohada respublikamizda bir qancha olimlar o'z tadqiqot ishlarini olib borishgan. Xususan, bo'lajak o'qituvchilarini tayyorlashni takomillashtirish, ularni raqamlashtirilgan ta'lim muhitida rivojlantirish, raqamli texnologiyalarning ta'lim sifatini oshirishdagi roli kabi muammolar bo'yicha U.N.Nishonaliyev, A.R.Xodjabayev, N.SH.Shodiyev, N.A.Muslimov, X.I.Ibragimov, E.I.Ro'ziyev, O'.Q.Tolipov, N. Sayidahmedov, D.Ergashev, O.Abduquddusov, E.T.Choriyev, O.To'raqulov, J.Hamidov, A. Jo'rayev, U.Jumanazarov, O.Qo'ysinovlar va boshqa ko'plab respublikamiz olimlari tomonidan ilmiy-tadqiqot ishlari olib borilgan.

Bugungi kunda ta'limni raqamlashtirish elementlari “elektron ta'lim” va “masofaviy ta'lim texnologiyalari” tushunchalari orqali ochib beriladi. Ushbu tushunchalar raqamlashtirishning ajralmas qismi bo'lib, ta'lim faoliyatini raqamlashtirish ruhida tashkil etishni tavsiflaydi, ta'lim jarayonlarida raqamli muhit elementlaridan foydalanishni qonuniylashtiradi.

Ta'limni raqamlashtirish bir vaqtning o'zida sodir bo'lishi mumkin emas, bu raqamli texnologiyalarni ta'lim sohasiga bosqichma-bosqich joriy etishdan iborat uzoq jarayon. Global miqyosda ta'limni raqamlashtirishga

asoslangan uchta jarayon mavjud:

- 1) mehnatni kapital bilan almashtirish;
- 2) mehnatni mehnat bilan almashtirish;
- 3) kapitalni kapital bilan almashtirish.

Birinchi jarayon video ma'ruzalar va turli xil elektron materiallar va qo'llanmalar yaratish orqali o'quv materiallarini raqamlashtirish tendensiyasi bilan bog'liq bo'lib, ular nazariy jihatdan an'anaviy ma'ruzachi “ma'ruzachi” figurasini ikkinchi o'ringa qo'yadi. Inson resursi qisman raqamli material-kapital bilan almashtiriladi va masofaviy o'qitish tizimlari yaratiladi.

Ta'limni raqamlashtirishning ikkinchi jarayoni professor-o'qituvchilar o'rtasida ish yukini qayta taqsimlash bilan bog'liq, chunki ba'zi fanlar onlayn shaklga o'tmoqda va bir vaqtning o'zida ularga kengroq auditoriyani jalb qilish imkonini beradi. Misol uchun, agar universitetda kampuslar bo'lsa, kampuslararo fanlarni onlayn shaklda yaratish mumkin.

Uchinchi jarayon masofaviy o'qitish texnologiyalari elementlarini oliy ta'limning klassik shakllariga: kunduzgi, sirtqi va kechki ta'lim shakllariga kiritish bilan bog'liq. Biz ta'lim tashkilotlarining klassik moddiy-texnik imkoniyatlarini masofaviy ta'lim modeli elementlari bilan bo'lishish imkoniyati haqida gapiramiz, bunda dunyoning istalgan nuqtasidan o'rganish minimal maxsus texnik vositalar (noutbuk, smartfon va boshqalar) va internet tarmog'iga ulanish tufayli mumkin bo'ladi.

Shu bilan birga, ta'limni raqamlashtirishni murakkab jarayon sifatida ko'rib chiqish eng oqilona yo'l bo'lib, unga normativ-huquqiy tartibga solishni takomillashtirish, texnik baza va dasturiy ta'minotni yaratish, natijalarni baholashning samarali tizimini ishlab chiqish, shuningdek, o'qituvchilarning o'zlarini qayta tayyorlash mexanizmlari kiradi. Ta'limni raqamlashtirish ikkita ajralmas komponentni o'z ichiga olishini tushunish muhimdir: o'quv jarayonining o'zini raqamlashtirish, shuningdek, uni boshqarish.

Pandemiya sharoitida ta'lim tashkilotlari onlayn ta'limni boshqarish tizimining yo'qligi muammosiga duch kelishdi. Dastlab, onlayn shaklda darslarni o'tkazish, oraliq va davlat yakuniy attestatsiyasini tartibga soluvchi mahalliy hujjatlarni ishlab chiqishda qiyinchiliklar yuzaga keldi. Shuningdek, test va imtihonlarni birinchi va ikkinchi marta qayta topshirishni tashkil etish, apellyatsiya shikoyati berish tartibi bilan bog'liq savollar tug'ildi va bir qator ta'lim tashkilotlari davlat va boshqa qonun bilan muhofaza qilinadigan sirlardan iborat fanlarni, shuningdek, majburiy yuzma-yuz o'qitishni talab qiladigan fanlarni amalga oshirish masalalarini zudlik bilan hal qilishlari kerak edi (masalan, davlatni himoya qilish, qonun va tartibni ta'minlash manfaatlarini uchun kadrlar tayyorlash bilan

shug'ullanadigan tashkilotlarda jismoniy tarbiya modullari).

Mamlakatimizda ta'lim faoliyatini raqamlashtirish uchun zarur shart-sharoitlarni yaratishga qaratilgan bir qator davlat tashabbuslari amalga oshirilmoqda. "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasida raqamli texnologiyalari sanoatini rivojlantirish strategiyasini amalga oshirish doirasida o'quv jarayoniga axborot texnologiyalarini joriy etish belgilangan. Xususan, ta'lim sohasida raqamli ko'nikmalarni oshirish maqsadida quyidagi tadbirlar amalga oshiriladi:

- ta'lim pog'onasining boshlang'ich bosqichida o'quvchilarga raqamli texnologiyalarni taqdim etish orqali raqamli ko'nikmalarni o'zlashtirish uchun imkoniyatlar yaratish, tahliliy va tanqidiy fikrlashni rivojlantirish, kelajakda zarur bo'ladigan keng ko'lamli raqamli transformatsiya sharoitida yoshlarga bilim va ko'nikmalar berish;

- yagona masofaviy ta'lim platformasini kelajakda ta'limning barcha yo'nalishlarida tatbiq etish maqsadida yaratish va amalga oshirish;

- o'quvchilar uchun raqamli texnologiyalardan foydalanishning umumiy darajasini oshirish maqsadida umumta'lim maktablarining asosiy o'quv dasturlariga doimiy o'zgartirishlar kiritish;

- texnologik kasblar va innovatsion faoliyat sohasida o'qishni tashkil etishga qaratilgan yuqori samarali xalqaro amaliyotni ta'lim tizimiga joriy etish;

- axborot-kommunikatsiya texnologiyalari bilan bog'liq yo'nalishda kadrlar tayyorlovchi oliy ta'lim muassasalari bitiruvchilari sonini, axborot texnologiyalar sohasida o'rtacha darajada kompetensiyaga ega bo'lgan o'rta maxsus kasb-hunar ta'limi muassasalari bitiruvchilarini oshirish;

- axborot texnologiyalar sohasidagi tashkilotlarining o'quv jarayonlarga qatnashishini rag'batlantirish orqali umumta'lim maktablarda fanlarni o'qitish metodlarini takomillashtirish;

- oliy ta'lim muassasalarida tegishli sohalarida "Buyumlar interneti", robototexnika, sun'iy intellekt texnologiyalarini qo'llash va o'rganish bo'yicha laboratoriyalar, shuningdek, xorijiy korxonalarni ushbu sohaga jalb qilishni tashkil qilish;

- qog'oz shaklidagi materiallarni raqamlashtirish shakllaridan foydalanish bo'yicha davlat yagona talabini ishlab chiqish va qo'llab-quvvatlashni ta'minlash orqali ta'limda o'quv materiallarini raqamlashtirish;

- raqamli texnologiyalar sohasida ilmiy-tadqiqot ishlarini rivojlantirish va rag'batlantirish, ularning tashkiliy mexanizmlarini takomillashtirish;

- maktabgacha, o'rta, professional va oliy ta'lim tizimi uchun elektron ta'lim resurslarini yanada takomillashtirish, shuningdek, ichki va jahon ta'lim resurslaridan foydalanishni ta'minlash;

- inson kapitalini rivojlantirish, shu jumladan, ixtisoslashgan ta'limni rivojlantirish hamda IT-sohasidagi kasblarni ommalashtirish, IT-korxonalar uchun institutsional sharoitlarni yaxshilash va ma'muriy to'siqlarni kamaytirish;

- elektron xizmatlarga aholi ishonchini shakllantirish va aholining tez rivojlanayotgan raqamli imkoniyatlaridan foydalanish yuzasidan zarur ko'nikmalarni shakllantirish bo'yicha samarali choralarni ko'rish;

- ijtimoiy tarmoqlardan foydalangan holda, texnologiya hayotiy muhim masalalarni hal qilish, o'qitish, ish qidirish va tadbirkorlikni rivojlantirishga yordam beradigan mavzularda muntazam ravishda ta'lim kampuslarini o'tkazish [2].

Zamonaviy raqamli ta'lim muhitini yaratish va raqamli texnologiyalarni joriy etish orqali ta'limni o'zgartirish mamlakatimiz uchun ustuvor ahamiyatga ega. Oliy ta'limni raqamlashtirish tegishli meyoriy-huquqiy bazasiz mumkin emas. "Ta'lim to'g'risida"gi Qonun ta'lim dasturlarini amalga oshirishda elektron ta'lim va masofaviy o'qitish texnologiyalaridan foydalanishni qonuniylashtirdi [1].

Elektron ta'lim jarayoni ta'lim dasturlarining barcha elementlari uchun elektron ta'limni joriy etishga imkon beradi. Gap shundaki, ta'lim dasturi to'liq onlayn muhitda amalga oshirilishi mumkin: o'quv ma'ruzalari va amaliy mashg'ulotlardan davlat yakuniy nazoratlariga qadar.

Shu bilan birga, elektron ta'limdan faqat ma'lum bir ta'lim dasturlarida foydalanadigan ta'lim tashkilotlari uchun maxsus talablar qo'yiladi, xususan: onlayn muhitning ishlashi uchun sharoit yaratish, shuningdek, uning xizmatga yaroqliligini ta'minlash, talabning shaxsini majburiy identifikatsiyalashni ta'minlash, bilimlarni nazorat qilish va tegishli baholash. Ushbu talablar juda mantiqiy va birinchi navbatda raqamli texnologiyalardan foydalangan holda ta'lim dasturlarida o'qish imkoniyatini ta'minlashga qaratilgan.

Bundan tashqari, Davlat ta'lim standartlari ta'lim tashkilotlarini talabalarga o'quv dasturlariga kirishni ta'minlaydigan elektron axborot va ta'lim muhitini, fanlarning ish dasturlari (modullar), amaliyot, elektron kutubxona tizimlari va elektron ta'lim resurslari nashrlari, ish dasturlarida ko'rsatilganidek, o'quv jarayonining borishini qayd etish, oraliq sertifikatlash natijalari va asosiy ta'lim dasturini o'zlashtirish natijalari, barcha turdagi darslarni o'tkazish, o'quv natijalarini baholash tartibini yaratishga majbur qiladi va bu masofaviy o'qitish texnologiyalaridan foydalangan holda ta'minlanadi.

Zamonaviy qonunchilik bazasi ta'lim tashkilotiga ta'lim dasturlarini amalga oshirish yo'llarini tanlash imkoniyatini beradi, klassik va elektron usullarning kombinatsiyasiga ruxsat beriladi, shuningdek, ikkala usuldan ham sof shaklda foydalanish mumkin, ammo elektron ta'limga nisbatan ma'lum cheklavlar bor, chunki faqat masofaviy o'qitish usulidan foydalanish mumkin bo'lmagan mutaxassisliklar ro'yxati mavjud. Bu yerda biz professional ta'lim bilan taqqoslashimiz mumkin, chunki ushbu ta'lim darajasi uchun elektron ta'limni sof shaklda ishlatishda ham ma'lum cheklavlar mavjud.

Ta'limni raqamlashtirish kontekstida onlayn kurslarning huquqiy maqomi va huquqiy tartibga solish asoslarini aniqlash alohida qiziqish uyg'otadi, chunki ular hozirda ko'plab universitetlarning ta'lim dasturlariga faol kiritilmoqda. Statistik ma'lumotlarga ko'ra, onlayn kurslardan foydalanishga jalb qilingan talabalar soni 7 yilda 2016 million kishini tashkil etdi [3]. 2019-yilda faqat Coursera raqamli platformasidan foydalanuvchilar soni 40 million kishini tashkil etdi, bu onlayn kurslar auditoriyasining 5 barobardan ko'proq o'sishini ko'rsatadi.

Shunga ko'ra, onlayn kurslarni huquqiy tartibga solishni aniqlashtirish kerak. Qonunchilik darajasida birinchi marta "onlayn kurs" atamasi elektron ta'lim tartibida qayd etildi va ushbu qonunga binoan onlayn kurslar, birinchi navbatda, o'quv mashg'ulotlarini tashkil etish usuli hisoblandi. Ikkinchidan, bu aslida elektron kurs mustaqil ta'lim dasturi, chunki onlayn kurslarga kirish u cheksiz ko'p foydalanuvchilar tomonidan internet orqali amalga oshiriladi. Ya'ni onlayn kurs – bu zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanishga asoslangan va tizimlashtirilgan elektron ta'lim va boshqarish vositalari asosida uslubiy va tizimli ravishda qurilgan mustaqil va avtonom o'quv bo'linmasini ifodalovchi o'quv kursi.

Onlayn kurslarni aniqlashga ikkinchi yondashuv nafaqat mamlakatimizda, balki chet ellarda ham keng tarqalgan, aynan shu ta'rif oliy ta'lim sharoitida onlayn kurslarni zamonaviy qo'llashning mohiyatini aniq ochib beradi. Ya'ni onlayn kurs – bu oliy yoki professional ta'lim o'quv dasturiga kirmaydigan, talabalar tashabbusi bilan, shu jumladan, ta'lim tashkilotidan tashqarida o'zlashtirilgan mustaqil bilimdir.

Onlayn kurslar natijalariga ko'ra, ta'lim dasturini tugatganligini tasdiqlovchi sertifikat olish mumkin. Shu munosabat bilan, talabalar tomonidan onlayn kurslarni o'tkazish amaliyoti deyarli o'z universitetlari hududlaridan

tashqarida tarqalmoqda, bu esa keyinchalik o'zlashtirilayotgan ta'lim dasturiga ma'lum fanlar bo'yicha onlayn kursni kreditlash masalasini hal qilish zarurligiga olib keladi.

Raqamlashtirishning yana bir qiziqarli jihati – ta'limda xorijiy onlayn kurslardan foydalanishning qonuniyligini ta'minlash. Bugungi kunda O'zbekiston va xorijiy universitetlar ta'lim sohasida hamkorlik qilishlari uchun harakatlar boshlangan. Talabalarga ta'lim faoliyati bilan shug'ullanadigan bir nechta tashkilotlarning, shu jumladan, xorijiy tashkilotlarning resurslaridan foydalangan holda ta'lim dasturini o'zlashtirishga ruxsat beriladi.

Adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni // "(Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 12.10.2021-y., 03/21/721/0952-son).

2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 yil 5 oktabrdagi "Raqamli O'zbekiston – 2030" [strategiyasini](#) tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-6079-sonli Farmoni. (O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami, 2020 yil 12 oktabr, 40-son, 443-modd).

3. www.openbusiness.ru.

REZYUME. Maqolada oliy ta'lim tizimida raqamli texnologiyalardan foydalanishning huquqiy-meyoriy asoslari, bu jarayonda onlayn kurslardan, ta'limni raqamlashtirish elementlaridan, raqamli texnologiyalardan foydalanish roli tahlil qilinadi.

РЕЗЮМЕ. В статье анализируется важность и роль использования онлайн-курсов, элементов цифровизации образования и цифровых технологий в системе высшего образования.

SUMMARY. The article analyzes the importance and role of using online courses, elements of digitization of education, and digital technologies in the higher education system.

“TAORIFI MUSLIMIN” JURNALIDA TURKISTONDAGI ISLOHOTCHILIK JARAYONLARINING YORITILISHI

A.O.Xasanov – *tayanch doktorant*

O'zbekiston Fanlar akademiyasi Tarix instituti

Tayanch so'zlar: “Taorifi muslimin” jurnali, milliy matbuot, Istanbul, Turkiston tarixi, Asfandiyorxon, Buxoro

Ключевые слова: журнал «Таорифи муслимин», национальный пресса, Стамбул, история Туркестана, Исфандиярхан, Бухара.

Key words: “taorifi muslimin” journal, national press, Istanbul, History of Turkistan, Isfandiyarkhan, Bukhara.

XX asr boshlari butun Sharq olamida ozodlik g'oyalari keng yoyilgan, yangi uyg'onish pallasi boshlangan davrlardan biri sifatida tarixga kirdi. Xuddi shu davrda Rossiya imperiyasi tarkibidagi musulmon xalqlari hayotida ham mustamlakachilikka qarshi kurash yo'nalishida fikriy o'zgarishlar jarayoni yanada rivojlanib bordi. 1905-1911-yillar orasida Rossiya, Turkiya, Eron kabi davlatlarda yuz bergan inqiloblar ta'sirida qaram xalqlarning ozodlik sari intilishlari kuchaydi. Xususan, Turkiston o'lkasida ham xalqni yagona maqsad ostida birlashtirib, o'z haq-huquqlari uchun ongli siyosiy kurash orqali ozodlikka chiqarish harakati shakllandi. Yangi g'oyalar va islohotchilikka da'vat ichki va tashqi davriy nashrlar orqali keng yoyilib turdi.

Rossianing mustamlakachilik siyosatini fosh qilishda 1905-yildan so'ng faoliyatini yo'lga qo'ygan milliy matbuotning hissasi beqiyos bo'ldi. Butun imperiya tarkibidagi musulmon o'lkalari qatori Turkistonda ham yangi milliy nashrlar dunyo yuzini ko'rdi. Ammo imperiya hukmron doiralari bu holdan unchalik xushlanmadi. Turkistondagi ilk milliy matbuot namunalari bo'lgan “Taraqqiy” (1906) va uning davomchisi “Xurshid” (1906) gazetalari hukmron sinf siyosatiga muxolif fikrlari uchun mustamlakachilar tomonidan yopildi. “Tujjor” (1907) gazetasida bu haqida quyidagicha yoziladi: “... o'tgan yil Ismoil Abidov, Munavvarxon Abdilrashidxonovlar “Taraqqiy” va “Xurshid” gazetalarini nashr etsalar ham hukumat hozirag'a muxolif o'lg'anlari sababli gazetalari to'xtatildi” [1]. Undan so'ng chop qilingan “Shuhrat” (1907) va “Osiyo” (1908) gazetalarini boshiga ham yuqoridagi gazetalarning kuni tushdi. Va Turkiston milliy matbuoti 1913-yilga qadar biroz muddat sukutda qoldirildi.

Rossiya mustamlakachilarning har qanday taqiqlariga qaramay turkistonli millat oydinlari uning mustamlakachilikka asoslangan siyosatini fosh qilishdan bir zum ham to'xtab turishmadi. O'z fikrlarini nafaqat o'lkadagi milliy matbuot orqali, balki Qozon, Orenburg, Ufa, Boku, Istanbul va Qobul kabi shaharlarda maslakdosh taraqqiy-

Shu munosabat bilan ta'lim sohasidagi qonunchilik bazasini sifatli isloh qilish va “Ta'lim to'g'risida”gi qonunga o'zgartirish kiritish taklif etiladi. Biz ta'lim tashkilotlarining o'zlari faoliyatida raqamli texnologiyalardan foydalanish tamoyillari to'g'risidagi qonunning alohida moddasini joriy etish, ta'lim tashkilotlarini o'quv jarayonlarida ilg'or texnologiyalarni qo'llashga majbur qilish zarurligini ta'kidlaymiz. Bu O'zbekistonning barcha oliy ta'lim muassasalarida raqamlashtirish jarayonlarini boshlashga imkon beradi, bu esa mahalliy ta'lim muassasalarining ta'lim xizmatlari bozorida raqobatbardoshligini oshirishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

parvarlari tomonidan chiqariladigan turli gazeta va jurnallar orqali ham muntazam yoyib bordilar. Butun musulmon dunyosini rus mustamlaka changalida qolgan Turkiston ahvoli bilan tanishtirishga intildilar. Usmonli imperiyasida nashr qilingan “Taorifi muslimin” jurnali bu borada alohida minbar vazifasini bajardi. Jurnal bir tomondan Turkistondagi muxbirlari orqali u yerdagi voqea-hodisalar bilan Usmonli xalqini tanishtirishga intilgan bo'lsa, ikkinchi tomondan Buxoro, Samarqand, Xivadagi oz sonli taraqqiy-parvarlarning ovozig'a aylandi [10:340]. Shu sababli undagi islohotchilik va ozodlik g'oyalaridan qo'rquvga tushgan rus mustamlakachilar jurnal sahifalarini sinchiklab tekshirib bordilar [2].

Diniy, siyosiy, tarixiy, falsafiy va islom olamidani bahs etgan “Taorifi muslimin” haftalik jurnaliga 1910-yili Istanbulga ko'chib borgan tatar taraqqiyparvarlari Ahmad Tojiddin va Yoqub Kamol tomonidan asos solingan [11:394]. Abdurashid Ibrohimov uning bosh muharriri bo'lgan [3:1]. Nashriyot matbaa idorasi dastlab Istanbuldagi Marjon Ali Posho hovlisida, keyinchalik Boyazid chodirchilar ko'chasidagi idorada joylashgan. Jurnal 1910-yil 16-apreldan 1911-yil 2-fevralga qadar ikki haftada bir marta usmonli turkchasida chiqib turgan. Bir yilga yaqin muddat oralig'ida jami 32 son nashr etilib, maqolalarning asosiy yo'nalishi diniy, siyosiy, tarixiy, falsafiy va islom olami mavzularidan tarkib topgan. Qur'oni Karimning Oli Imron surasining 103-oyati “Allohning arkonini mahkam tut-sangiz, halokatdan saalanib aqolasiz” hamda Huiorot surasining 13-oyati “Ey insonlar! Sizlarni bir erkak va bir ayoldan yaratdik. Bir-biringiz bilan tanishishingiz uchun, sizlarni turli xalalar va qabilalarga avirdik. Albatta, Allohga ko'ra eng hurmatligingiz gunohlardan saqlanuvchi — taqvodoringizdir...”¹ oyatlari jurnalga shior qilib olingan.

¹ Hozirda IRCICA nomi ostida faoliyat yuritayotgan Islom xalqaro madaniyat tashkiloti ham shu shior ostida ish olib boradi.